

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

กลวิธีการสร้างภาพแทนนักโทษผ่านงานเขียนสารคดีของชาวเรศน์ จารุบุญย์

Representation of Prisoners from documentaries
of Chavoret Jaruboon

อติพงษ์ เพ็ชรเกิด *

Atiphong Peatchkerd *

(Received : May 11, 2021 / Revised : June 21, 2020 / Accepted : June 29, 2020)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีการสร้างภาพแทนนักโทษที่ปรากฏในงานเขียนสารคดีของชาวเรศน์ จารุบุญย์ โดยศึกษาจากสารคดีเรื่อง บันทึกร...แดนประหาร คุกบางขวาง ที่ตีพิมพ์ปี พ.ศ. 2554 โดยใช้แนวคิดกลวิธีทางภาษาของจันทิมา อังคพนิชกิจ (2557) และแนวคิดภาพแทนของสจิวต์ ฮอลล์ (Hall, 1997) ในการวิเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่า งานเขียนสารคดีของ ชาวเรศน์ จารุบุญย์ ประกอบสร้างภาพแทนให้กับนักโทษผ่านกลวิธีทางภาษาจำนวน 2 กลวิธี คือ กลวิธีทางศัพท์ (lexicalization) และกลวิธีทางวัจนปฏิบัติศาสตร์และวาทกรรม (Discourse Pragmatic Strategies) กลวิธีทางภาษาดังกล่าวสร้างภาพแทนให้นักโทษจำนวน 3 ลักษณะ คือ ภาพแทนบุคคลอันตราย ภาพแทนบุคคลที่มีความผิดปกติทางจิต และภาพแทนบุคคลที่สังคมไม่ต้องการ อันนำไปสู่การสร้างอัตลักษณ์ให้นักโทษในที่สุด

คำสำคัญ : กลวิธีการสร้างภาพแทน, สารคดี, นักโทษ, ชาวเรศน์ จารุบุญย์

Abstract

This research article aimed to study the methods of representing the prisoners from documentaries of Chavoret Jaruboon. The study was carried out through the analysis of a documentary entitled “Bunthuk Daenprahan Khuk Bang Kwang” (Record ... Land of execution, Bang Kwang prison) published in 2011. This study adopted the framework of Jantima Angkapanichkit language strategies (2014) and and Stuart Hall's representation (1997) as a conceptual framework. The study found that Chavoret Jaruboon's documentary writing works created the representation of prisoners through two language strategies: lexicalization

*นิสิตหลักสูตรศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

* Doctor of Art Program in Thai Student, School of Liberal Arts, University of Phayao

*Corresponding author e-mail: yai_crazy@hotmail.com

and discourse pragmatic strategies. Such language strategies created visual representations for prisoners in three different ways: representations of dangerous persons, representation of a person with a mental disorder, and representations of people that society does not want, which eventually led to the creation of identity for prisoners.

Keywords: Representation, Documentaries, Prisoners, Chavoret Jaruboon

ความสำคัญของปัญหา

นักโทษเป็นเสมือนคนขายขอบที่ถูกสังคมกำหนดให้เป็นบุคคลอันตรายหรือถูกมองในแง่ลบอยู่ตลอดเวลา ด้วยเหตุผลที่ว่านักโทษมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปจากระเบียบปฏิบัติของสังคม นอกจากนี้พฤติกรรมในการก่อคดีของนักโทษมักถูกบอกเล่าต่อ ๆ กันไปในทางร้าย และการถูกนำเสนอผ่านสื่อประเภทต่าง ๆ ก็ยิ่งตอกย้ำให้พฤติกรรมของนักโทษถูกผลิตซ้ำให้อันตรายและเป็นส่วนเกินของสังคมมากยิ่งขึ้น

สารคดีเป็นงานเขียนประเภทหนึ่งที่น่าสนใจและนำเสนอประเด็นต่าง ๆ ในสังคมตามข้อเท็จจริงผ่านภาษาที่สร้างสรรค์ ตรงประเด็น และสื่อความหมายชัดเจน จึงเป็นกฎเกณฑ์หนึ่งที่บังคับให้ผู้อ่านเกิดความรับรู้เรื่องราวที่ปรากฏในสารคดีนั้นได้สร้างสรรค์มาจากเรื่องจริงไม่มีการปรุงแต่งใด ๆ หากแต่คุณลักษณะประการหนึ่งของภาษาที่ถูกมองข้ามนั่นคือ การแฝงความเชื่อ ทศนคติ หรือค่านิยมบางอย่าง (ณัฐพร พานโพธิ์ทอง, 2556, น. 30) ด้วยเหตุนี้ตัวบทสารคดีจึงเป็นการเชื่อมโยงกันระหว่างวาทกรรมและการนำเสนอภาพแทน (Representation) ที่นำไปสู่การสร้างอัตลักษณ์ให้แก่สิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยมีนักเขียนเป็นผู้กำหนด ดังนั้นสารคดีที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับนักโทษจึงมีการสร้างภาพแทนให้แก่นักโทษในทิศทางต่าง ๆ ตามเจตนาของนักเขียน

ปัจจุบันมีนักเขียนสารคดีหลายท่านที่น่าสนใจเกี่ยวกับนักโทษ ทว่านักเขียนท่านหนึ่งที่นำเสนอใจนั้นคือเชาวเรศน์ จารุบุญ ซึ่งเป็นนักเขียนที่เคยรับราชการสังกัดเรือนจำกลางบางขวางเป็นระยะเวลากว่า 19 ปี (พ.ศ. 2527-2546) โดยในช่วงเวลาดังกล่าวได้พบเจอนักโทษที่หลากหลายตั้งแต่นักโทษคดีทั่วไป จนถึงนักโทษประหารคดีอุกฉกรรจ์ ประกอบกับการปฏิบัติหน้าที่เป็นเพชรฆาตประหารชีวิตนักโทษ ส่งผลให้เชาวเรศน์ จารุบุญ มีประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับนักโทษเป็นจำนวนมากทั้งด้านพฤติกรรม อารมณ์ความรู้สึก และความคาดหวังของนักโทษในระหว่างที่ใช้ชีวิตอยู่ในเรือนจำ ประสบการณ์ดังกล่าวช่วยให้งานเขียนมีความลุ่มลึกของข้อมูลที่ช่วยสะท้อนให้เห็นถึงตัวตนของนักโทษได้เป็นอย่างดี ซึ่งที่ผ่านมาไม่เคยมีผู้ใดเคยศึกษาในประเด็นนี้มาก่อน ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวิธีการสร้างภาพแทนนักโทษที่ปรากฏในงานเขียนสารคดีของเชาวเรศน์ จารุบุญ เพื่อให้มองเห็นปฏิบัติการทางภาษาที่หล่อหลอมความคิดคนในสังคมที่มีต่อนักโทษ

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิต

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษากลวิธีการสร้างภาพแทนนักโทษที่ปรากฏในงานเขียนสารคดีของชาวเรศน์ จารุบุญย์

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับภาพแทน งานเขียนสารคดี และปฏิบัติการทางภาษาและวัฒนธรรม

2. ศึกษาและรวบรวมงานเขียนประเภทสารคดีที่มีการดำเนินเนื้อเรื่อง หรือมีเนื้อหาเกี่ยวกับการดำรงชีวิตของนักโทษที่เขียนโดยชาวเรศน์ จารุบุญย์ ซึ่งจากการสำรวจพบว่ามีจำนวนหนึ่งเล่ม คือ บันทึกร...แดนประหาร คุกบางขวาง (2554)

3. วิเคราะห์ภาพแทนนักโทษที่ปรากฏในงานเขียนสารคดีของชาวเรศน์ จารุบุญย์ โดยใช้แนวคิดเรื่องกลวิธีทางภาษา ของจันทิมา อังคณชกิจ (2557) ในการวิเคราะห์ตัวบทของการสื่อสาร และใช้แนวคิดเรื่องภาพแทน (Representation) ของสจ๊วต ฮอลล์ (Hall, 1997) ในการวิเคราะห์ภาพแทนนักโทษ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“ใกล้กับบริเวณที่พบศพมีสภาพอันสุดเศร้าสลดใจของผู้ปกครองของ ‘น้องอ้อม’ เหยื่อ ไ้บ้ากาม เป็นร่างของนางเพียร ภูมา อายุ 36 ปี มารดาของหนูน้อย ที่ร่ำให้น้ำตาทะเล็กอาบแก้ม คร่ำครวญปริ่มใจจะขาดตายตามลูกน้อย...”

(ชาวเรศน์ จารุบุญย์, 2554, น. 277)

จากข้อความข้างต้นพบว่าการประกอบสร้างความเป็นนักโทษผ่านกลวิธีทางศัพท์ ด้วยการใช้คำเรียกนักโทษว่า “ไ้บ้ากาม” โดยคำว่า “ไ้” ที่ปรากฏในข้อความช่วยสะท้อนมุมมองของผู้เขียนในการมองนักโทษว่ามีความไม่เท่าเทียมกับคนปกติ และคำว่า “บ้ากาม” ยังช่วยบ่งบอกถึงพฤติกรรมในการก่อคดีของนักโทษด้วยเช่นกัน

กลวิธีทางภาษาดังกล่าวสร้างภาพแทนให้ผู้อ่านเห็นว่านักโทษเป็นบุคคลอันตรายต่อสังคมอย่างยิ่งเนื่องจากมีพฤติกรรมในการล่วงละเมิดทางเพศผู้บริสุทธิ์จนได้รับความบอบช้ำทางร่างกายและจิตใจ ซึ่งนักโทษบางรายมิได้มีเจตนาข่มขืนเพียงอย่างเดียว แต่มีเจตนาฆาตกรรมผู้อื่นเพื่ออำพรางคดีและปกปิดความผิดของตนเองด้วยเช่นกัน การสร้างภาพแทนเช่นนี้เป็นการตอกย้ำให้เห็นถึงพฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์ของสังคมต่อนักโทษ จนกลายเป็นบุคคลอันตรายที่สังคมต้องระมัดระวัง

4. สรุปและอภิปรายผลแบบพรรณนาวิเคราะห์

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

วรรณกรรมนอกจากจะทำหน้าที่ให้ความบันเทิงแก่ผู้อ่านแล้ว วรรณกรรมยังมีหน้าที่ในการบันทึกภาพของสังคมด้วย และสิ่งที่บันทึกนั้นเป็นการประกอบสร้างขึ้นมา ดังที่ เสนาะ เจริญพร (2546, น. 18) กล่าวว่า การบันทึกภาพสังคมนั้นมิได้เป็นการบันทึกตามหลักของความเป็นจริง แต่เป็นการประกอบสร้างทางสังคม (social artefact) ที่พูดถึงมนุษย์ ชีวิต และโลก ผ่านการตีความเชิงอุดมการณ์ ด้วยเหตุนี้การศึกษาวรรณกรรมจึงให้ความสำคัญต่อ “กระบวนการผลิตความหมาย” ภายในตัวบทเป็นสิ่งแรก ดังนั้นการทำความเข้าใจวรรณกรรมจำเป็นต้องพิจารณากระบวนการเสนอภาพในตัวบทวรรณกรรมว่าเป็นวาทกรรม (Discourse) ประเภทหนึ่ง เช่นเดียวกับบอร์แมน แฟร์คลาฟ (Fairclough, 1995, p. 98) ที่ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (CDA) โดยวิเคราะห์ผ่าน 3 ช่องทาง ช่องทางแรก ได้แก่ ตัวบท (Text) ช่องทางที่สอง คือ วิถีปฏิบัติทางวาทกรรม (Discourse Practices) และช่องทางสุดท้าย คือ วิถีปฏิบัติการทางสังคมวัฒนธรรม (Socio-cultural Practices) ดังต่อไปนี้

ตัวบท (Text) คือ ภาษาที่ผู้เขียนใช้สื่อสารในสารคดี ด้วยการวิเคราะห์ศัพท์ ไวยากรณ์ และการเชื่อมโยงประโยค

วิถีปฏิบัติทางวาทกรรม (Discourse Practices) คือ กระบวนการสร้างตัวบท วิเคราะห์ กระบวนการนำเสนอและการตีความตัวบทเพื่อพิจารณาวิธีการสร้างวาทกรรมของผู้เขียน ตลอดจนวิธีการถ่ายทอดวาทกรรมดังกล่าว

วิถีปฏิบัติการทางสังคมวัฒนธรรม (Socio-cultural Practices) คือ การศึกษาบริบททางสังคม วัฒนธรรม และการเมือง ที่ปรากฏแวดล้อมตัวบทเพื่อให้เข้าใจความหมายและกระบวนการสร้างวาทกรรม

แนวคิดเรื่องการวิเคราะห์วาทกรรมแบบ 3 มิติของแฟร์คลาฟช่วยให้มองเห็นว่า การศึกษาวรรณกรรม จำเป็นต้องพิจารณาภาษาในลักษณะของเครื่องมือ ที่ใช้หล่อหลอมอุดมการณ์ที่ให้แก่คนในสังคม ทั้งนี้ในการศึกษางานเขียนสารคดีที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับนักโทษช่วยให้ทราบถึงอุดมการณ์บางประการที่สังคมมีต่อนักโทษ อันนำมาซึ่งการสร้างภาพแทนนักโทษให้มีความผิดปกติไปจากบรรทัดฐานของสังคมด้วยเช่นกัน

ด้วยเหตุที่ภาพแทนมีความสัมพันธ์กับกรอบวาทกรรม ดังนั้นภาษาที่ใช้ในตัวบทจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องพิจารณา เนื่องจากภาษาที่ปรากฏในตัวบทนอกจากจะทำหน้าที่สื่อแทนความคิด (ideational representation) และสื่อแทนปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (interpersonal representation) แล้ว ภาษาที่มนุษย์เลือกใช้สื่อสารยังมีการสื่อเจตนาและอำนาจในเชิงความคิดบางประการแฝงอยู่ในตัวบทด้วย ดังนั้นการศึกษาคำนี้ผู้วิจัยจึงได้อธิบายภาษาที่ใช้สื่อสารในเชิงการใช้ที่มีวัตถุประสงค์บางอย่างแฝงอยู่หรือที่เรียกว่า กลวิธีทางภาษา (linguistic strategies) ซึ่งเป็นกลวิธีในการผลิตตัวบทที่แฝงวัตถุประสงค์หรือมีเจตนามุ่งหมายของผู้ส่งสารที่ต้องการสื่อไปยังผู้รับสารท่ามกลางบริบทการสื่อสารที่แตกต่างกันออกไป โดยจันทิมา อังคพณชกิจ (2557, น. 138-170) ได้เสนอกลวิธีทางภาษาเพื่อใช้วิเคราะห์ตัวบทในการสื่อสาร จำนวน

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

4 กลวิธี คือ กลวิธีทางศัพท์ (Lexicalization) กลวิธีการขยายความ (Modification) กลวิธีทางวัจนปฏิบัติศาสตร์และวาทกรรม (Discourse Pragmatic Strategies) และกลวิธีทางวาทศิลป์ (Rhetorical Strategies) ซึ่งกลวิธีทางภาษาดังกล่าวเป็นเครื่องมือในการแสดงความคิด ทักษะคิด หรือเจตนาบางอย่างของผู้เขียนเพื่อแนะนำหรือโน้มน้าวใจให้ผู้อ่านให้เกิดความคิด ความรู้สึก หรือทักษะคิดให้ตรงกับผู้เขียน และนำมาซึ่งการสร้างเป็นภาพแทนให้แก่สิ่งต่าง ๆ ด้วยเช่นกัน

การสร้างภาพแทนเป็นกระบวนการสร้างความหมายให้แก่สิ่งใดสิ่งหนึ่งที่เกิดขึ้นผ่านกระบวนการทัศน์หรืออุดมการณ์ของผู้สร้าง เพื่อให้คนในสังคมได้รับรู้เกี่ยวกับความหมายนั้น ๆ ผ่านการสร้างวาทกรรมชุดต่าง ๆ โดย สจ๊วต ฮอลล์ (Hall, 1997, p.15) ได้กล่าวถึงความหมายของภาพแทน (Representation) ไว้ในหนังสือ “Representation: Cultural Representations and Signifying Practices” โดยอธิบายว่าการสร้างภาพแทนให้กับสิ่งต่าง ๆ นั้น เป็นกระบวนการสร้างความหมายผ่านทางภาษา โดยเชื่อมโยงระหว่าง “แนวคิด” กับ “ภาษา” เข้าด้วยกัน เพื่ออ้างอิงถึงวัตถุ ผู้คน หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ในโลกแห่งความจริง หรือแม้กระทั่งโลกแห่งจินตนาการก็ตาม นอกจากนี้สจ๊วต ฮอลล์ (Hall, 1997, p.17-19) ได้อธิบายถึงการทำงานร่วมกันระหว่างความหมายและภาษาไว้ 3 ประการ กล่าวคือ

ประการที่หนึ่ง คือ การสะท้อนความจริง (reflective approach) เป็นการทำหน้าที่ประการหนึ่งของภาษา นั่นคือ ภาษาที่มีหน้าที่สะท้อนหรือเลียนแบบสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ในโลก ดังนั้นภาพเสนอที่ปรากฏจึงเป็นเรื่องของการเลียนแบบนั่นเอง

ประการที่สอง คือ การตั้งใจให้เป็นความจริง (intentional approach) ประการนี้มีความคิดพื้นฐานว่าผู้สื่อสารคือผู้ที่กำหนดความหมายของสิ่งต่าง ๆ ผ่านภาษาพูดและภาษาเขียน จะแปลหรือถอดความผิดไปไม่ได้ ดังนั้นวิธีการนี้จึงมีข้อบกพร่อง เนื่องจากภาษาเป็นเรื่องของการสื่อสารที่ขึ้นอยู่กับแบบแผนทางภาษาศาสตร์ที่ต้องพึ่งขนบและรหัสทางภาษาที่ใช้ร่วมกันจึงจะสามารถถอดความได้ ดังนั้นภาษาจึงไม่ผูกขาดกับคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง

ประการที่สาม คือ การประกอบสร้างความจริง (constructed approach) โดยเชื่อว่าไม่มีผู้ใช้ภาษาคนใดสามารถกำหนดความหมายของภาษาให้หยุดนิ่งได้ เพราะสิ่งต่าง ๆ ไม่ได้มีความหมายอย่างที่เป็น แต่มนุษย์คือผู้ที่ประกอบสร้างความหมายขึ้นมาโดยใช้ระบบภาพตัวแทนซึ่งผนวกระบบความคิดและสัญลักษณ์ต่าง ๆ เพื่อใช้สื่อความหมายกับผู้อื่นให้เกิดการรับรู้ร่วมกัน

อาจกล่าวได้ว่ากระบวนการสร้างภาพแทนจะประกอบไปด้วยระบบ 2 ระบบ ระบบแรกเป็นระบบที่ช่วยจำแนกวัตถุ ผู้คน หรือเหตุการณ์ที่มีความสัมพันธ์กับชุดความคิด (a set of concept) ที่มีอยู่ในสมองของแต่ละคน ส่งผลให้สามารถอ้างอิงภาพ (image) หรือสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ในสมองและนอกสมองได้ และระบบที่สอง คือการกลั่นกรองและเรียบเรียงความรู้ความคิดในสมองแล้วสื่อสารออกมาให้ผู้อื่นรับทราบผ่านระบบสัญลักษณ์ เช่น ภาษาหรือภาพ เป็นต้น นอกจากนี้การสร้างภาพแทนต้องมีปฏิสัมพันธ์กับบริบททาง

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

วัฒนธรรมอื่น ๆ (the circuit of culture) อาจกล่าวได้ว่า การสร้างภาพแทนจึงเป็นการสร้างที่ปราศจากความโปร่งใสและความบริสุทธิ์ เนื่องจากผู้สร้างได้แต่งเติมความหมายบางประการลงไป (สุพัชรินทร์ นาคคง คำ, 2556, น. 5)

จากกรอบแนวคิดข้างต้นอาจกล่าวได้ว่า การสร้างภาพแทนนั้นมีความสัมพันธ์กับกรอบวาทกรรมที่แสดงออกมาผ่านกลวิธีทางภาษาของผู้เขียน ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงนำทฤษฎีดังกล่าวมาใช้ในการวิเคราะห์เพื่อให้ทราบถึงภาพแทนนักโทษ ซึ่งผลการศึกษาคือจะช่วยให้ทราบว่านักเขียนได้กำหนดความหมาย คุณค่า และคาดหวังต่อนักโทษอย่างไร

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ภาพแทนนักโทษผ่านงานเขียนสารคดี เรื่อง บ้านทีก...แดนประหาร คุณบางขวาง ของ เชาวเรศน์ จารุบุญ พบการสร้างภาพแทนผ่านกลวิธีทางภาษา 2 กลวิธี คือ กลวิธีทางศัพท์ (lexicalization) และกลวิธีทางวัจนปฏิบัติศาสตร์และวาทกรรม (Discourse Pragmatic Strategies) โดยกลวิธีทางศัพท์ (lexicalization) เป็นกลวิธีที่เกี่ยวข้องกับการเลือกใช้คำศัพท์ (lexical choices) เพื่อสื่อแทนประสบการณ์หรือความคิดของผู้ส่งสาร เนื่องจากการเลือกใช้คำศัพท์ของนักเขียนในฐานะของผู้ผลิตตัวบทนั้นเป็นเรื่องที่แปรไปตามปัจจัยทางสังคม และมีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมในวงกว้าง ดังนั้นการใช้คำศัพท์ของนักเขียนย่อมสื่อให้เห็นถึงมุมมองของนักเขียนเกี่ยวกับเรื่องที่กำลังกล่าวถึง ส่วนกลวิธีทางวัจนปฏิบัติศาสตร์และ วาทกรรม (Discourse Pragmatic Strategies) เป็นกลวิธีที่มุ่งเน้นวิเคราะห์ข้อความโดยพิจารณาที่กลวิธีทางศัพท์และการขยายความตัวบทนั้นภายใต้บริบทภายนอกตัวบทที่สัมพันธ์กับความรู้ ความคิด สถานการณ์ และข้อมูลทางด้านสังคมวัฒนธรรมประกอบการวิเคราะห์ ซึ่งหากผู้รับสารไม่มีความรู้ด้านสถานการณ์และทางสังคมวัฒนธรรมแล้วอาจส่งผลให้ไม่เข้าใจข้อความที่กำลังอ่านหรือเข้าใจคลาดเคลื่อนได้ ด้วยเหตุนี้จึงจำเป็นต้องอาศัยองค์ความรู้ทางภาษาศาสตร์ด้านวัจนปฏิบัติศาสตร์และความรู้ด้านวาทกรรมด้วย กลวิธีทางภาษาดังกล่าวสร้างภาพแทนให้แก่ักโทษจำนวน 3 ลักษณะ ได้แก่ ภาพแทนบุคคลอันตราย ภาพแทนบุคคลที่มีความผิดปกติทางจิต และภาพแทนบุคคลที่สังคมไม่ต้องการ ดังต่อไปนี้

ภาพแทนบุคคลอันตราย

ปัญหาอาชญากรรมเป็นปัญหาหนึ่งที่ส่งผลต่อสวัสดิภาพของสังคมไทยมาโดยตลอด เนื่องจากปัญหาดังกล่าวส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชีวิตและทรัพย์สินของผู้อื่น ทำให้รัฐต้องสร้างมาตรการควบคุมผ่านการออกกฎหมายเพื่อปรามไม่ให้กระทำผิด ประกอบกับสังคมไทยเป็นสังคมแห่งพุทธศาสนา ดังนั้นพฤติกรรมในการก่อคดีของนักโทษจึงถูกสังคมมองว่าเป็นปฏิปักษ์กับหลักเกณฑ์ทางศีลธรรมไปโดยปริยาย เป็นเหตุให้ภาพลักษณ์นักโทษถูกผลิตซ้ำให้เห็นถึงความอันตราย และเป็นส่วนเกินของสังคมมากขึ้นตามไปด้วย การสร้างภาพแทนบุคคลอันตรายในงานเขียนสารคดีของเชาวเรศน์ จารุบุญ มีกลวิธีทางภาษา จำนวน 3 กลวิธี ดังนี้

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิต

1. บุคคลที่มีนิสัยโหดเหี้ยมอำมหิต

งานเขียนสารคดีของเชาวเรศน์ จารุบุญญ์ ได้นำเสนอเรื่องราวของนักโทษในคดีต่าง ๆ อย่างหลากหลายโดยเฉพาะอย่างยิ่งนักโทษที่ต้องโทษประหารชีวิต ซึ่งการนำเสนอเรื่องราวของนักโทษเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมในการก่อคดีที่โหดเหี้ยมอำมหิตสร้างความหวาดกลัวให้แก่คนในสังคม ดังนั้นภาพแทนที่ปรากฏส่วนมากจึงเป็นภาพของบุคคลอันตรายที่มีนิสัยโหดเหี้ยม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

1) “...บรรดานักโทษทุกคนล้วนแล้วแต่มีประวัติอันโชกโชน เคยก่อกรรมทำชั่วให้แก่มนุษย์ในสังคมมาแล้วมานับไม่ถ้วน มีรูปแบบต่าง ๆ ตั้งแต่ประเภทมือปืนรับจ้างฆ่าคนตายโดยเจตนาทั้งที่ไม่เคยรู้จักหรือมีสาเหตุโกรธเคืองกันมาก่อน หรือบางคนไม่รู้จึกจะทำมาหากินอะไรเลยชวนพรรคพวกไปร่วมกันชิงทรัพย์ปล้นทรัพย์ หากเจ้าของทรัพย์ขัดขืนหรือเกรงกลัวว่าจะจำหน้าตนเองได้ก็ฆ่าเสีย...”

(เชาวเรศน์ จารุบุญญ์, 2554, น. 73)

2) “...นายวิชัย ศรีเจริญสุขยิ่ง และนางจิตรา ศรีเจริญสุขยิ่ง (นายจ้าง) เจ้าของร้านอาหาร “สมบุญโภชนา” ตั้งอยู่จุฬาซอย 60 เขตปทุมวัน เข้าแจ้งความต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจว่า นางกิ่งแก้ว ลอสูงเนิน (ลูกจ้าง) จับตัวเด็กชายวีระชัย ศรีเจริญสุขยิ่ง อายุ 6 ขวบ ไปเรียกค่าไถ่เป็นเงินสองแสนบาท

โดยให้ทั้งสองนำเงินใส่ถุงกระดาษแล้วนั่งรถไฟไปโยนลงในช่วงระหว่างสถานีปากช่อง-จันทัก นางโจรโง่บาปจะปักธงเป็นสัญลักษณ์”

(เชาวเรศน์ จารุบุญญ์, 2554, น. 259-260)

3) “สภาพศพที่ใบหน้าขาวซีด ลักษณะเหมือนแช่น้ำอยู่นาน จมูกมีรอยถูกบีบชิดเข้าเหมือนถูกบีบ จมูกแล้วกดศีรษะลงโหน้ำล่างห้องน้ำจนเหยื่อขาดอากาศสิ้นใจอย่างทรมาน โดยคาดว่าเสียชีวิตมาไม่ต่ำกว่า 20 นาที นอกจากนี้ไม่พบหลักฐานร่องรอยฆาตกรผู้กระทำการเยี่ยงสัตว์ป่ากับหนูน้อยผู้ใดแต่อย่างใด...”

(เชาวเรศน์ จารุบุญญ์, 2554, น. 277)

4) “...ครอบครัวเล็ก ๆ ผัวเมียเผชิญชะตากรรมสุดโหดในสังคมแหกเหลว หนูน้อยวัย 4 ขวบ เพิ่งเรียนชั้นอนุบาลตกเป็นเหยื่อมารสังคมที่มีวิญญาณสัตว์ร้ายเต็มอณูเรือนร่าง บุกรเข้าไปล่อลวงหนูน้อยลากไปขังขึ้นใจยับคาห้องน้ำ แล้วสังหารอย่างโหดเหี้ยมเกินจิตใจมนุษย์ในโรงเรียนกลางวันแสด ๆ...”

(เชาวเรศน์ จารุบุญญ์, 2554, น. 280)

จากข้อความข้างต้นพบว่าการประกอบสร้างความเป็นนักโทษผ่านกลวิธีทางศัพท์ (lexicalization) จำนวน 2 กลวิธี กลวิธีแรก คือ การใช้คำอ้างถึงส่วนใหญ่ ซึ่งเป็นการกล่าวอ้างถึงบุคคลต่าง ๆ ในสังคมที่

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

สะท้อนให้เห็นว่าคนในสังคมมีค่านิยมในการประพฤติปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกัน ดังปรากฏผ่านคำว่า “ฆ่า..ทั้งที่ไม่รู้จัก, ฆ่าเสีย” ที่แสดงให้เห็นว่านักโทษทุกคนล้วนมีนิสัยโหดเหี้ยมอำมหิตชอบก่อกรรมทำชั่วแก่ผู้อื่นในสังคมทั้งที่ไม่รู้จักกันมาก่อน และกลวิธีที่สองคือ การใช้คำศัพท์หรือวลี ซึ่งเป็นกลวิธีที่แสดงให้เห็นผู้อ่านทราบถึงมุมมองและความคิดของนักเขียนเกี่ยวกับสิ่งที่กล่าวถึง เนื่องจากคำศัพท์เหล่านี้มีความสัมพันธ์กับบริบททางสังคมวัฒนธรรม ดังนั้นการใช้คำศัพท์อื่นนอกเหนือจากศัพท์เดิมที่มีอยู่ย่อมแสดงให้เห็นถึงความเชื่อหรือความคิดบางอย่างของนักเขียน ดังปรากฏผ่านคำว่า “นางโจรใจบาป, ฆาตกรผู้กระทำการเยี่ยงสัตว์ป่า, มารสังคมที่มีวิญญาณสัตว์ร้ายเต็มอณูเรือนร่าง” ยังช่วยแสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมความโหดเหี้ยมของนักโทษอีกด้วย

กลวิธีทางภาษาดังกล่าวสร้างภาพแทนให้ผู้อ่านเห็นว่า นักโทษทุกคนล้วนเป็นผู้ที่มีนิสัยโหดเหี้ยมอำมหิตและเป็นอันตรายต่อคนในสังคมอย่างยิ่ง โดยนักเขียนได้เปรียบนักโทษเหล่านี้เป็นเหมือนกับสัตว์ร้ายที่ขาดสำนึกในความเป็นมนุษย์ กระทำความผิดตามสัญชาตญาณโดยไม่คำนึงถึงบาปกรรมหรือผลกระทบที่จะตามมา ก่อให้เกิดความหวาดกลัวอย่างยิ่งให้แก่ผู้บริสุทธิ์

2. บุคคลที่มีพฤติกรรมล่วงละเมิดทางเพศ

ในงานเขียนของเขาวเรศน์ จารุบุญย์ พบว่ามีการนำเสนอภาพแทนนักโทษที่มีพฤติกรรมล่วงละเมิดทางเพศ ด้วยการใช้ความรุนแรงบังคับขึ้นใจผู้บริสุทธิ์ ซึ่งเหยื่อบางรายอาจถูกนักโทษฆาตกรรมเพื่อปกปิดความผิดอีกด้วย การนำเสนอภาพแทนเช่นนี้ช่วยตอกย้ำให้เห็นความเป็นบุคคลอันตรายมากยิ่งขึ้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

1) “...8 ทมิฬหีนกาม ช่วยกันทำร้ายร่างกายและใช้ดินเหนียวอุดปากพร้อมกับบีบคอระหว่างข่มขืน เสร็จแล้วพา กันหลบหนีไป”

(เขาวเรศน์ จารุบุญย์, 2554, น. 189)

2) “... ระหว่างที่ขบวนรถจอดรออยู่ที่หน้าประตูเรือนจำ ผู้สื่อข่าวสอบถามนักโทษประหารเสน่ห์อ่อนแก้ว ว่า ‘มีอะไรจะสั่งเสียถึงใครทางบ้านบ้างไหม’

แต่ฆาตกรหีนกามยังไม่ทราบชะตากรรมของตนเอง จึงทำท่าทางแปลกใจ ผู้สื่อข่าวต้องถามย้ำไปว่า ‘ถูกนำ ตัวมาฝากขังที่นี่ยังกะทันหันแบบนี้ จะสั่งให้ไปบอกทางบ้านหรือเปล่า’

นักโทษประหารยิ้ม แล้วตอบว่า ‘ช่วยบอกพ่อแม่ให้มาเยี่ยมบ้าง’

จากนั้นขบวนรถก็แล่นเข้าสู่ประตูเรือนจำ...”

(เขาวเรศน์ จารุบุญย์, 2554, น. 195)

3) “ใกล้กับบริเวณที่พบศพมีสภาพอันสุดเศร้าสลดใจของผู้ปกครองของ ‘น้องอ้อม’ เหยื่อไ้บ้านกาม เป็นร่างของนางเพียร ภูมมา อายุ 36 ปี มารดาของหนูน้อย ที่ร่ำไห้ น้ำตาทะเล็กอาบแก้มคร่ำครวญปึมใจจะขาดตายตามลูกน้อย...”

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

(เชาวเรศน์ จารุบุญย์, 2554, น. 277)

จากข้อความข้างต้นพบว่าการประกอบสร้างความเป็นนักโทษผ่านกลวิธีทางศัพท์ (lexicalization) จำนวน 1 กลวิธี คือ การใช้คำศัพท์หรือวลี ซึ่งเป็นกลวิธีที่แสดงให้เห็นให้ผู้อ่านทราบถึงมุมมองและความคิดของนักเขียนเกี่ยวกับสิ่งที่กล่าวถึง เนื่องจากคำศัพท์เหล่านี้มีความสัมพันธ์กับบริบททางสังคมวัฒนธรรม ดังนั้นการใช้คำศัพท์อื่นนอกเหนือจากศัพท์เดิมที่มีอยู่ย่อมแสดงให้เห็นถึงความเชื่อหรือความคิดบางอย่างของนักเขียน ดังปรากฏผ่านคำว่า “หมิ่นทึนทาม, ไอ้ฆาตกรทึนทาม, ไอ้บักทาม” โดยคำว่า “ฆาตกร”, “บักทาม” และ “ทึนทาม” ช่วยบ่งบอกว่านักโทษเป็นผู้ที่มีความต้องการทางเพศสูง จึงส่งผลให้เกิดพฤติกรรมล่วงละเมิดทางเพศผู้อื่นตามมา

กลวิธีทางภาษาดังกล่าวสร้างภาพแทนให้ผู้อ่านเห็นว่านักโทษเป็นบุคคลอันตรายต่อสังคมอย่างยิ่ง เนื่องจากมีพฤติกรรมในการล่วงละเมิดทางเพศผู้อื่นจนได้รับความบอบช้ำทางร่างกายและจิตใจ ซึ่งนักโทษบางรายมิได้มีเจตนาข่มขืนเพียงอย่างเดียว แต่มีเจตนาฆาตกรรมผู้เคราะห์ร้ายเพื่ออำพรางคดีและปกปิดความผิดของตนเองด้วยเช่นกัน การสร้างภาพแทนเช่นนี้เป็นการตอกย้ำให้เห็นถึงพฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์ของสังคมของนักโทษ จนกลายเป็นบุคคลอันตรายที่สังคมต้องระมัดระวัง

3. บุคคลที่กระทำผิดซ้ำ

แม้ว่านักโทษจะผ่านการขัดเกลากฎกรรมและพัฒนาด้านทักษะอาชีพในสถาบันเฉพาะทางอย่างทัศนสถานมาแล้วก็ตาม แต่นักโทษบางรายยังคงไม่ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม เมื่อพ้นโทษออกมาแล้วก็ออกมาก่อคดีเช่นเดิม การกระทำเช่นนี้ช่วยให้นักโทษดูเป็นบุคคลที่อันตรายมากยิ่งขึ้น ซึ่งงานเขียนของเชาวเรศน์ จารุบุญย์ ได้นำเสนอภาพแทนของนักโทษที่กระทำผิดซ้ำเพื่อแสดงให้เห็นว่านักโทษหลายรายเมื่อพ้นโทษออกมาแล้วมีพฤติกรรมในการก่อคดีซ้ำ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

1) “...ตัวผู้เสียหายเองไม่ค่อยกล้าแจ้งความเพราะอับอาย ทรชนเหล่านี้เลยได้ใจทำมาหลายครั้ง แต่เวอร์กรรมมีจริง ศาลพิพากษาประหารชีวิต เพราะไปข่มขืนเหยื่อและฆ่าเหยื่อโดยอ้างความจำเป็นในการต่อสู้คดีว่า เมาครองสติไม่อยู่เหยื่อขัดขืนเลยทำร้ายไม่ได้ตั้งใจจะฆ่า...”

(เชาวเรศน์ จารุบุญย์, 2554, น. 74)

2) “...เจ้าหน้าที่ตำรวจขยายผลการสอบสวนได้ความว่า นายเสน่ห์ อ่อนแก้ว มีอายุ 21 ปี เป็นลูกผู้ใหญ่บ้านที่ นายสมชาย, นายเชิดชัย และนายนรินทร์ รวมทั้งเด็กหญิงวาริ์ตั้งบ้านเรือนอยู่

ชาวบ้านหลายคนที่อยู่หมู่บ้านเดียวกันให้การว่านายเสน่ห์มีนิสัยชอบข่มเหงและฉุดผู้หญิงไปข่มขืนมาหลายคน สาเหตุที่หญิงผู้เสียหายไม่กล้าไปแจ้งความ เพราะมีความอาย แลเกรงกลัวอิทธิพลของนายเสน่ห์และผู้ใหญ่บ้านซึ่งเป็นพ่อ”

(เชาวเรศน์ จารุบุญย์, 2554, น. 189)

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

3) “...จังหวะนี้เองมีเจ้าหน้าที่ตำรวจเจ้าของคดีบางคนเดินเข้ามาอธิบายเหตุผลให้ผมฟังว่า ‘จริง ๆ แล้วไอ้เสนห์นี่มันร้ายมาก มันข่มขืนลูกสาวชาวบ้านหลายคนแล้ว แต่ส่วนใหญ่เขากลัวอิทธิพลของพ่อมัน พ่อมันมีอิทธิพลมาก คดีนี้มันทำร่วมกับหลาน มันคิดว่าจะหลุด แต่พวกผมดันมีหลักฐานพัวพันไปถึงตัวมัน’...”

(เชาวเรศน์ จารุบุญ, 2554, น. 197)

4) “...จากสำนวนการสอบสวนปรากฏว่า นายจำเนียร จันทรา รับสารภาพว่าเคยถูกจับกุมในข้อหากระทำความผิดฐานลักทรัพย์และทำร้ายร่างกาย!

ส่วนนายธัญย์ มนตรีวัต รับสารภาพว่าเคยต้องโทษจำคุกฐานลักทรัพย์และรับของโจรมาแล้ว 1 ปี 4 เดือน!

ส่วนนายสนอง โพธิ์บาง รับสารภาพว่าเคยต้องโทษฐานลักทรัพย์และเคยถูกจับกุมฐานชกโจร!...”

(เชาวเรศน์ จารุบุญ, 2554, น. 224)

5) “...เหมือนเสือที่เคยดื่มเลือด ถ้าหากได้กลิ่นเลือดก็ต้องเข้าไปต็มกินอย่างเอร็ดอร่อย ถ้าหากปล่อยไว้โดยไม่ตัดสินลงโทษประหารชีวิต เกรงว่าวันหนึ่งเมื่อขาดกรเหล่านี้ออกมาสู่โลกภายนอก อาจกลับไปก่อคดีข่มขืนแล้วฆ่าสตรีเพศแม่ ที่อ่อนแอกว่า สร้างความเดือนร้อนให้กับสังคมไม่มีวันจบสิ้น...”

(เชาวเรศน์ จารุบุญ, 2554, น. 250)

จากข้อความข้างต้นพบว่าการประกอบสร้างความเป็นนักโทษผ่านกลวิธีทางวาทกรรมปฏิบัติศาสตร์และวาทกรรม (Discourse Pragmatic Strategies) จำนวน 2 กลวิธี กลวิธีแรก คือ การใช้สหบท ซึ่งเป็นกลวิธีที่ผู้เขียนใช้ตอกย้ำให้ผู้อ่านทราบถึงข้อเท็จจริงของนักโทษผ่านความคิด น้ำเสียง หรือข้อมูล จากบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องและมีการตอบสนอง ตอบโต้ หรือมีปฏิสัมพันธ์ในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง ซึ่งจากข้อความข้างต้นนักเขียนได้อ้างถึงข้อมูลในการกระทำผิดซ้ำของนักโทษที่มาจากตัวผู้เสียหาย เจ้าหน้าที่ตำรวจ และจากชาวบ้านซึ่งเป็นพยานแวดล้อมในเหตุการณ์มาประกอบสร้างให้เห็นว่านักโทษเหล่านี้เป็นผู้ที่มีพฤติกรรมกระทำผิดซ้ำ ไม่สามารถกลับตัวกลับใจเป็นคนดีได้ นอกจากนี้นักเขียนยังใช้กลวิธีที่สอง คือ การใช้ความเปรียบ ซึ่งเป็นกลวิธีทางภาษาอย่างหนึ่งที่ผู้เขียนใช้ภาษาเปรียบเทียบสิ่งที่ต่างกันสองสิ่งหรือมากกว่า แต่มีคุณสมบัติบางประการร่วมกันหรือคล้ายคลึงกัน มาเปรียบเทียบกันด้วยการพรรณนาให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพอันส่งผลต่อการรับรู้และเข้าใจในความเป็นนักโทษมากยิ่งขึ้น ดังปรากฏผ่านข้อความ “เหมือนเสือที่เคยดื่มเลือด” โดยข้อความนี้เปรียบให้เห็นว่านักโทษมีนิสัยที่คล้ายกับเสือซึ่งเป็นสัตว์ที่มีสัญชาตญาณดุร้ายไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ ซึ่งมีลักษณะเดียวกับนักโทษที่เคยกระทำความผิดแล้วก็ยอมทวนคืนสู่พฤติกรรมเดิมไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้เช่นเดียวกัน

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิต

กลวิธีดังกล่าวสร้างภาพแทนให้ผู้อ่านเห็นว่า นักโทษเป็นบุคคลอันตรายที่มีพฤติกรรมกระทำผิดซ้ำ ไม่มีทางกลับตัวกลับใจเป็นคนดีของสังคมได้ ดังจะเห็นได้จากคำให้การของชาวบ้าน และสำนวนการสอบสวนทางคดีความของตำรวจ พบว่าผู้ต้องหาที่ถูกจับกุมส่วนใหญ่ล้วนเคยต้องคดีความมาแล้วทั้งสิ้น พฤติกรรมเหล่านี้ปรากฏซ้ำอย่างต่อเนื่องจนกลายเป็นภาพแทนของบุคคลอันตรายที่ฝังลึกอยู่ในทัศนคติของคนในสังคมมาจนถึงปัจจุบัน

4. บุคคลที่เป็นภัยต่อความมั่นคงของชาติ

การสร้างความมั่นคงให้แก่ชาติเป็นหน้าที่ของประชาชนทุกคน ที่ต้องดำรงไว้เพื่อให้เกิดเป็นความผาสุกของคนในชาติ แต่นักโทษกลับมีความประพฤติดีที่เป็นภัยต่อความมั่นคงและสร้างความหวาดกลัวให้แก่คนในสังคม ดังนั้นภาพแทนของนักโทษจึงถูกสะท้อนผ่านงานเขียนให้เห็นว่าเป็นผู้ทำลายความมั่นคงของชาติ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

1) “...เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถจับกุมผู้กระทำความผิดขั้นร้ายแรงต่อประเทศชาติได้ คือ นายมัน บุญประเสริฐ หรือ “หมั่นโคก” ผู้ต้องหาที่ 1 นายเทียนชัย ทองอยู่ หรือ “แกละ” ผู้ต้องหาที่ 2 นายสมใจ จันทร์ตรา หรือ “เตี้ย” ผู้ต้องหาที่ 3 นายอยู่ จาก ผู้ต้องหาที่ 4 และนายสุเสง แซ่คู หรือ “ยี่อ้า” ผู้ต้องหาที่ 5

เจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินการสอบสวนได้ความว่า นายมันเป็นตัวการระดับหัวหน้าร่วมกับนายเทียนชัย, นายสมใจ, นายอยู่ และพวกอีก 20 คนเศษ นำทหารกัมพูชาเข้าโจมตีหมู่บ้านชาวไทยที่บ้านกกค้อ บ้านหนองดอ และบ้านน้อยนาไร่ และวางเพลิงหมู่บ้านอย่างทารุณโหดเหี้ยม ทำให้ชาวไทยเสียชีวิต 28 ศพ...”

(เชาวเรศน์ จารุบุญย์, 2554, น. 203-204)

จากข้อความข้างต้นพบว่าการประกอบสร้างความเป็นนักโทษผ่านกลวิธีทางศัพท์ (lexicalization) จำนวน 1 กลวิธี คือ การใช้คำศัพท์หรือวลี ซึ่งเป็นกลวิธีที่แสดงให้เห็นผู้อ่านทราบถึงมุมมองและความคิดของนักเขียนเกี่ยวกับสิ่งที่กล่าวถึง เนื่องจากคำศัพท์เหล่านี้มีความสัมพันธ์กับบริบททางสังคมวัฒนธรรม ดังนั้นการใช้คำศัพท์อื่นนอกเหนือจากศัพท์เดิมที่มีอยู่ย่อมแสดงให้เห็นถึงความเชื่อหรือความคิดบางอย่างของนักเขียน ดังปรากฏผ่านคำว่า “ผู้กระทำความผิดขั้นร้ายแรงต่อประเทศชาติ” ที่แสดงให้เห็นว่านักโทษในบางคดีโดยเฉพาะคดีความเกี่ยวกับการก่อการร้าย จำเป็นต้องรับจับกุมดำเนินคดีเพราะหากปล่อยไว้ อาจส่งผลต่อความมั่นคงของชาติได้ นอกจากนี้การสร้างภาพแทนบุคคลที่เป็นภัยต่อความมั่นคงของชาติยังถูกนำเสนอผ่านกลวิธีทางวัจนปฏิบัติศาสตร์และวาทกรรม (Discourse Pragmatic Strategies) ดังตัวอย่างต่อไปนี้

2) “...การกระทำความผิดของผู้ต้องหาทั้งหมด เป็นบ่อนทำลายความมั่นคงของชาติ และเป็นการก่อวินาศกรรมหรือคุกคามความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน จึงจำเป็นต้องระงับและปราบปรามการกระทำดังกล่าวอย่างเด็ดขาดและรวดเร็ว เพื่อรักษาไว้ซึ่งความสงบสุขของบ้านเมือง...”

(เชาวเรศน์ จารุบุญย์, 2554, หน้า 204)

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

จากข้อความข้างต้นพบการประกอบสร้างความเป็นนักโทษผ่านกลวิธีทางวัจนปฏิบัติศาสตร์และวาทกรรม (Discourse Pragmatic Strategies) จำนวน 1 กลวิธี คือ การใช้คำแสดงทัศนภาวะ ซึ่งเป็นกลวิธีการใช้คำเพื่อแสดงความคิดเห็นและความเชื่อมั่นของนักเขียนที่มีต่อสิ่งที่ตนเองกล่าวถึงว่าสิ่งที่กำลังกล่าวถึงนั้นเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งจากตัวอย่างได้แสดงให้เห็นว่าการก่อคดีของนักโทษเป็นภัยสังคมที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติ จำเป็นต้องจับกุมนักโทษมาดำเนินคดีให้ได้โดยไวเพื่อความสุขของคนในชาติ

ภาพแทนบุคคลที่มีความผิดปกติทางจิต

โรคจิตเวชเป็นโรคที่เกี่ยวกับความผิดปกติทางจิต ซึ่งโรคดังกล่าวไม่อาจสังเกตได้ว่าผู้ใดเป็นโรคจิตเวชเนื่องจากไม่มีการแสดงให้เห็นเด่นชัดเหมือนกับโรคที่เกิดตามเรื้อรังทั่วไปหรือการเจ็บไข้ทั่วไป เช่น โรคผิวหนัง ไข้หวัด หรือไข้เลือดออก เป็นต้น จะทราบก็ต่อเมื่อบุคคลนั้นแสดงพฤติกรรมบางอย่างออกมา ด้วยเหตุนี้ความผิดปกติทางจิตจึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่น่าไปสู่การก่อคดีของนักโทษด้วยเช่นกัน โดยงานเขียนของเชาวเรศน์ จารุบุญย์ ได้นำเสนอภาพแทนของบุคคลที่มีความผิดปกติทางจิต เพื่อแสดงให้เห็นว่าความผิดปกติทางจิตนำมาซึ่งการก่อคดีของนักโทษ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

1) “...นักโทษที่รับใหม่ส่วนมาก ผมใช้เวลาพูดคุยด้วยทุกคน เคยสอบถามนักโทษคดีข่มขืนแล้วฆ่าส่วนมากอ้างว่าเพื่อความพอใจ สนุกไปวัน ๆ ไม่คิดอะไร ตัวผู้เสียหายเองไม่ค่อยกล้าแจ้งความเพราะอับอาย...”

(เชาวเรศน์ จารุบุญย์, 2554, น. 74)

2) “...6 กรกฎาคม 2539 สายสืบนครบาลธนบุรีระดมกำลังสกัดเส้นทาง “ไอ้ฆาตรกรวิปริต” ข่มขืน-ฆ่าเด็กนักเรียนอนุบาลคาทอลิกในห้องน้ำในโรงเรียน ดักซุ่มตามสถานี บขส.รถไฟ ออกความหาตามแหล่งมั่วสุมติดยา ตมกาว คาดไอ้เดนคุยงวนเวียนหลบหนีในกรุงเพราะเพิ่งระเห็จออกจากคุกได้แค่ 2 วันยังไร้งานทำเป็นหลักแหล่ง 2 ผัวเมียใจแหลกยับเยินรับศพลูกน้อยตั้งสวดบำเพ็ญกุศลที่วัดข้างบ้านอย่างน่าเศร้าสลดท่ามกลางเพื่อนบ้านร่วมอาลัยกับความสูญเสียครั้งนี้...”

(เชาวเรศน์ จารุบุญย์, 2554, น. 279-280)

จากข้อความข้างต้นพบว่าการประกอบสร้างความเป็นนักโทษผ่านกลวิธีทางศัพท์ (lexicalization) จำนวน 2 กลวิธี กลวิธีแรก คือ การใช้คำอ้างถึงส่วนใหญ่ ซึ่งเป็นการกล่าวอ้างถึงบุคคลต่าง ๆ ในสังคมที่สะท้อนให้เห็นว่าคนใน สังคมมีค่านิยมในการประพฤติปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกัน ดังปรากฏผ่านคำว่า “ส่วนมาก” ที่แสดงให้เห็นว่านักโทษคดี ข่มขืนแล้วฆ่าหลายคนรู้สึกสะใจกับพฤติกรรมในการก่อคดีของตน ซึ่งเป็นความผิดปกติทางจิตรูปแบบหนึ่ง และกลวิธีที่สองคือ การใช้คำศัพท์หรือวลี ซึ่งเป็นกลวิธีที่แสดงให้เห็นให้ผู้อ่านทราบถึงมุมมองและความคิดของนักเขียนเกี่ยวกับสิ่งที่กล่าวถึง เนื่องจากคำศัพท์เหล่านี้มีความสัมพันธ์กับบริบททางสังคมวัฒนธรรม ดังนั้นการใช้คำศัพท์อื่นนอกเหนือจาก ศัพท์เดิมที่มีอยู่ย่อมแสดงให้เห็นถึงความเชื่อ

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิต

หรือความคิดบางอย่างของนักเขียน ดังปรากฏผ่านคำว่า “ไอ้ฆาตรกรวิปริต” ซึ่งเป็นคำที่ยังช่วยแสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความผิดปกติทางจิตของนักโทษอีกด้วย

กลวิธีทางภาษาดังกล่าวสร้างภาพแทนให้ผู้อ่านเห็นว่า นักโทษเป็นผู้ที่มีความผิดปกติทางจิตใจ เพราะนอกจากจะไม่สำนึกต่อความผิดที่ตนเองได้ทำไปแล้ว ยังมองเห็นความทุกข์ของผู้อื่นเป็นเรื่องสนุกสนานอีกด้วย

ภาพแทนบุคคลที่สังคมไม่ต้องการ

ด้วยเหตุที่พฤติกรรมในการก่อคดีของนักโทษเป็นสิ่งที่สังคมไม่ยอมรับ เนื่องจากส่งผลต่อความปลอดภัยของคนในสังคม ดังนั้นนักโทษจึงถูกสังคมจัดวางพื้นที่ให้เป็นเสมือนคนชายขอบที่ถูกมองเห็นแต่ด้านลบผ่านการบอกเล่าจากคนในสังคมถึงพฤติกรรมในการก่อคดี หรือแม้แต่การนำเสนอผ่านสื่อต่าง ๆ ถึงความโหดเหี้ยมในการก่อคดีที่แสดงให้เห็นว่านักโทษเป็นบุคคลที่ไม่สามารถอยู่ร่วมกับคนปกติในสังคมได้แม้จะผ่านการขัดเกลานิสสัยจากทัณฑสถานมาแล้วก็ตาม ด้วยเหตุนี้ภาพแทนของนักโทษจึงถูกสร้างให้เป็นบุคคลที่สังคมไม่ต้องการ ดังต่อไปนี้

1) “...ระหว่างที่นายพันธุ์ถูกนำตัวไปยังห้องควบคุม ปรากฏว่ามีชาวบ้านที่รู้ข่าวการจับกุม พวกมันมุงดูจำนวนมาก จนตำรวจต้องเข้าแถวคุ้มกันอย่างแน่นหนา แต่ก็ไม่วายถูกชาวบ้านที่โกรธแค้นโยนถั่วเข้าตบตีชกต่อยที่ใบหน้า หลายคนตะโกนว่าต้องยิงเป้าที่กลางสนามหลวง บางรายตะโกนคำว่า ‘ไอ้ฆาตรกร !!’ ‘ไอ้สัตว์นรก!!’...”

(เชาวเรศน์ จารุบุญ, 2554, น. 284)

จากข้อความข้างต้นพบว่าการประกอบสร้างความเป็นนักโทษผ่านกลวิธีทางศัพท์ (lexicalization) จำนวน 1 กลวิธี คือ การใช้คำอ้างอิงส่วนใหญ่ซึ่งเป็นการกล่าวอ้างถึงบุคคลต่าง ๆ ในสังคมที่สะท้อนให้เห็นว่าคนในสังคมมีค่านิยมในการประพฤติดุปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งจากข้อความมีการอ้างอิงความรู้สึกของ “ชาวบ้าน” ที่ต้องการกำจัดนักโทษออกจากสังคมด้วยการประหารชีวิต เนื่องจากพฤติกรรมของนักโทษที่เป็นภัยต่อสังคม ซึ่งชาวบ้านเกรงว่าหากไม่ประหารชีวิต ในวันหนึ่งข้างหน้านักโทษอาจกลับมาก่อคดีความเช่นเดิมได้ นอกจากนี้การสร้างภาพแทนของบุคคลที่สังคมไม่ต้องการยังถูกนำเสนอผ่านกลวิธีทางวัจนปฏิบัติศาสตร์และวาทกรรม (Discourse Pragmatic Strategies) ดังตัวอย่างต่อไปนี้

2) “...เรื่องนี้ทำให้ครอบครัวของพวกตนถูกชาวบ้านในชุมชนพากันประณาม ถ้าตำรวจจับได้หรือหากนายพันธุ์ขัดขึ้นก็อยากจะให้ตำรวจใช้มาตรการเด็ดขาดไปเลย เพราะคนในบ้านต่างก็ไม่มีใครสนใจนายพันธุ์อยู่แล้ว...”

(เชาวเรศน์ จารุบุญ, 2554, น. 286)

จากข้อความข้างต้นพบการประกอบสร้างความเป็นนักโทษผ่านกลวิธีทางวัจนปฏิบัติศาสตร์และวาทกรรม (Discourse Pragmatic Strategies) จำนวน 1 กลวิธี คือ การใช้ประโยคแสดงเหตุผล ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นผู้อ่านทราบถึงเนื้อความสองส่วน คือ เนื้อความที่เป็นสาเหตุและเนื้อความที่เป็นผลลัพธ์ ซึ่งจาก

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิต

ตัวอย่างที่ 2) แสดงให้เห็นว่านักโทษเป็นส่วนเกินของสังคมที่ต้องได้รับการลงโทษ เนื่องจากพฤติกรรมที่ก่อขึ้นเป็นภัยต่อสังคม แม้แต่คนในครอบครัวก็ไม่ยอมรับในพฤติกรรมของนักโทษด้วยเช่นกัน

กลวิธีทางภาษาดังกล่าวสร้างภาพแทนให้ผู้อ่านเห็นว่า นักโทษเป็นบุคคลที่สังคมไม่ต้องการ เนื่องจากนักโทษมีพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปจากระเบียบปฏิบัติของสังคม หากอยู่ร่วมกับคนในสังคมอาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่ชีวิตและทรัพย์สินของผู้อื่นได้ ดังนั้นนักโทษจึงเป็นบุคคลอันตรายที่สังคมต้องกำจัดออกไปเพื่อความปลอดภัยของคนในสังคม

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยกลวิธีการสร้างภาพแทนนักโทษผ่านงานเขียนสารคดีของชาวเรศน์ จารุบุญย์ สะท้อนให้เห็นว่านักโทษเป็นผลผลิตที่เกิดจากความไม่พึงประสงค์ของสังคม เนื่องจากมีพฤติกรรมที่ผิดไปจากปทัสถานของสังคม ประกอบกับการที่สังคมไทยเป็นสังคมที่คนส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา จึงทำให้พฤติกรรมต่างๆ ของนักโทษถูกมองว่าเป็นปฏิปักษ์กับหลักเกณฑ์ทางศีลธรรมไปโดยปริยาย เป็นเหตุให้ภาพลักษณ์นี้ยังถูกผลิตซ้ำให้เห็นถึงความอันตรายและความเป็นส่วนเกินของสังคมมากขึ้นตามไปด้วย

การสร้างภาพแทนให้นักโทษในงานสารคดีให้มีลักษณะของบุคคลอันตราย ส่งผลให้สังคมจัดวางพื้นที่และกำหนดอัตลักษณ์ให้นักโทษเป็นเสมือนคนชายขอบที่ถูกมองในแง่ลบอยู่ตลอดเวลา สิ่งนี้เป็นตรรกะที่ปิดกั้นโอกาสและผลักดันให้นักโทษกลายเป็นบุคคลที่มีสิทธิไม่เท่าเทียมกับบุคคลอื่นในสังคม ทั้งในเรื่องการถูกจำกัดสิทธิในการสมัครงานบางแห่ง การขาดสิทธิในการยอมรับความคิดเห็น หรือการถูกสังคมเพ่งเล็งเป็นพิเศษหากมีคดีความเกิดขึ้น แม้นักโทษจะได้รับการลงโทษตามกฎหมายแล้วก็ตามแต่พฤติกรรมในการก่อคดีของนักโทษยังคงถูกตอกย้ำอัตลักษณ์ให้เป็นบุคคลอันตรายที่ต้องกำจัดออกไปเพื่อไม่ให้ภัยต่อคนในสังคม การสร้างภาพแทนลักษณะดังกล่าวมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฤๅษดาวรรณ หงส์ลดาธรมภ์ (2543) ที่พบว่าชนกลุ่มน้อยทางตอนเหนือของประเทศไทย ถูกเสนอภาพอย่างมีอคติในสื่อมวลชนและในปริทัศน์สาธารณะอื่น ๆ โดยมองว่าเป็นผู้ทำลายป่า ค้ายาเสพติด และเป็นภัยต่อประเทศ ความคิดดังกล่าวถูกถ่ายทอดผ่านกระบวนการขัดเกลากายสังคม และหนังสือเรียนซึ่งเป็นการตอกย้ำให้มองเห็นถึงตัวตนของชนกลุ่มน้อยในลักษณะของคนชายขอบมากยิ่งขึ้น

ซึ่งการสร้างภาพแทนให้นักโทษเป็นบุคคลที่มีความผิดปกติทางจิตก็เป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่ผลิตซ้ำให้เห็นถึงความเป็นส่วนเกินของสังคมมากยิ่งขึ้น เนื่องจากความผิดปกติทางจิตอาจเป็นสาเหตุในการก่อคดีต่อผู้บริสุทธิ์ได้ การสร้างภาพแทนเช่นนี้ส่งผลให้นักโทษไม่สามารถอยู่ร่วมกับคนปกติในสังคมได้ ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งให้นักโทษหวนกลับไปก่อคดีเหมือนที่ผ่านมา

จากการศึกษาภาพแทนนักโทษผ่านงานเขียนสารคดีของชาวเรศน์ จารุบุญย์ สะท้อนให้เห็นว่างานเขียนสารคดีที่คนส่วนใหญ่เข้าใจว่าเป็นงานเขียนที่น่าเสนอข้อเท็จจริงอย่างบริสุทธิ์ แท้จริงแล้วไม่เป็นเช่นนั้น

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

เนื่องจากเนื้อหาในงานเขียนมีการสร้างความหมายนักโทษผ่านกระบวนการทัศน์หรืออุดมการณ์ของนักเขียน เพื่อให้คนในสังคมได้รับรู้ความหมายนั้นผ่านการสร้างวาทกรรมชุดต่าง ๆ ที่เป็นไปตามกระบวนการสร้างภาพแทนของ สจ๊วต ฮอลล์ (Stuart Hall, 1997) ดังนั้น เราจะเห็นอำนาจของภาษาในการสร้างภาพแทนผ่านวาทกรรมจนนำไปสู่การตีตราเป็นอัตลักษณ์ให้แก่สิ่งใดสิ่งหนึ่ง

ข้อเสนอแนะ

1. การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษางานเขียนสารคดีของชาวเรศน์ จารุบุญ ซึ่งเป็นนักเขียนที่มีใช้คนชายขอบ ดังนั้นการศึกษาในครั้งนี้จึงเป็นเพียงการสร้างภาพแทนจากมุมมองของคนในขอบที่มีต่อคนชายขอบเท่านั้น ด้วยเหตุนี้จึงควรศึกษาเปรียบเทียบสารคดีที่มีผู้เขียนเป็นนักโทษซึ่งเป็นคนชายขอบด้วย จะช่วยให้มองเห็นถึงมุมมองอีกด้านหนึ่งของคนชายขอบที่มีต่อคนชายขอบด้วยกัน จนนำไปสู่การมองเห็นถึงความคิดของทั้งสองฝ่ายว่ามีบทสรุปร่วมกันหรือต่างกันอย่างไร

2. การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาภาพแทนนักโทษที่ปรากฏในงานเขียนประเภทสารคดีเพียงอย่างเดียว หากมีการศึกษางานเขียนประเภทอื่น เช่น เรื่องสั้น นวนิยาย และหนังสือพิมพ์เพิ่มเติม จะช่วยให้มองเห็นปฏิบัติการทางภาษาในการสร้างภาพแทนให้กับนักโทษมากยิ่งขึ้น

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

เอกสารอ้างอิง

- กฤษดาพรรณ หงส์ดารมภ์. (2543). *ปริเฉทเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย: การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอุดมการณ์: รายงานผลการวิจัย*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จันทิมา อังคณิกิจ. (2557). *การวิเคราะห์ข้อความ (Discourse Analysis)*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เชาวเรศน์ จารุบุญย์. (2554). *บันทึก...แดนประหารคุกบางขวาง*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). นนทบุรี: ดอกหญ้า.
- ณัฐพร พานโพธิ์ทอง. (2556). *วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ตามแนวภาษาศาสตร์*. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เสนาะ เจริญพร. (2546). *ภาพเสนอผู้หญิงในวรรณกรรมไทยช่วงทศวรรษ 2530 : วิเคราะห์ความโยงใยกับประเด็นสังคม*. ปรินิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุพัชรินทร์ นาคคงคำ. (2556). *ภาพแทนสตรีไทยในนวนิยายอีโรติกของนักเขียนชายไทย*. ปรินิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- Fairclough, Norman. (1995). *Media Discourse*. London: Edward Arnold.
- Hall, Stuart. (1997). *Representation: cultural Representations and Signifying Practices*. London: Sage Publication.